

KMEČKI NAKIT

Vodič po razstavi

*Slovenski etnografski muzej
Ljubljana 1965*

*Na naslovni strani:
Detajl sklepanca*

Prizadevanje po okraševanju telesa in obleke z najrazličnejšim nakitom opazujemo pri vseh ljudstvih in v vseh časih. Tudi na ozemlju današnje Slovenije je nakit izpričan že od prazgodovine sem. V zelo velikem številu ga najdemo v predslovanskih in staroslovanskih grobovih.

Precej skromnejše je kasnejše gradivo. Šele v dobi baroka nam je na voljo veliko število upodobitev, ki pa tudi še v 19. stoletju, za katerega predstavljajo prav tako pomembno dokumentarno gradivo, izpričujejo vedno le nakit nekmečkega stanu.

Slovensko kmečko nošo 19. stoletja so razni pisci pogostokrat opisovali v krajših ali daljših sestavkih. Vendar prav nakit navadno sploh ne omenjajo ali pa le mimogrede.

Kmečki nakit na Slovenskem je še povsem neraziskan. Predmetno gradivo, ki ga hranijo naše muzejske zbirke in posamezniki na terenu ter izpričujejo še nekateri drugi viri, nam pove, da je nakit tudi še v 19. in 20. stoletju pomembno in pogosto dopolnilo kmečki noši na slovenskem ozemlju. Brez upoštevanja nakita kot sestavnega dela kmečke noše ne dobimo popolne podobe o njej.

Na slovensko ozemlje je prihajal nakit pretežno iz italijanskih in avstrijskih dežel, zato ima nadrobnejše raziskovanje izvora nakita in njegovih delavnic le bolj postranski pomen za slovensko etnografijo.

Razstava prikazuje kmečki nakit na Slovenskem v 19. in 20. stoletju. Prikazuje le kmečki nakit v ožjem pomenu besede, to so uhani, ogrlice, zaponke, prstani, kovinski pasovi, verižice za uro in zapestnice. Ne upošteva pa nakita, kot ga pojmuje v širšem pomenu, to so nekatera ženska pokrivala, deli oblačil itd.

Razstava želi predočiti tipologijo in funkcijo nakita ter odnos slovenskega kmeta do njega.

Tipologija kmečkega nakita izpričuje najrazličnejše vrste okrasa v ožjem pomenu, to je, uhanе, ogrlice, prstane, zaponke, kovinske pasove-sklepance, verižice za uro in zapestnice.

Nedvomno je najpoglavitnejša funkcija tudi kmečkega nakita v tem, da krasi osebo, ki ga nosi. Hkrati s krasilnostjo pa izpričuje nakit tudi denarno moč posameznika, njegovo bogastvo, ki se kaže v zlahtnem materialu — v zlatu in dragocenih kamnih. Ob tem je treba upoštevati vsakdanji in praznji nakit. Krasilni in reprezentančni funkciji se v precej enaki meri pridružuje pri nekaterih vrstah nakita še praktična funkcija. Tako so na primer verižice za uro okras in prikaz gmotne veljavnosti ter obenem praktični nakit, na katerega se pripne ura. Nakit nadalje loči neporočene od poročenih; posebna vrsta prstanov je veljala le zaročencema. Upoštevati je treba še varovalni namen določenega nakita, na primer uhanov, ki pa morajo biti iz zlata. Nakit se nadalje lahko nosi kot spomin na drago osebo, saj je končno bistvena značilnost nakita v tem, da se varuje in da si ga le redkokdaj kupujejo nosilci sami. V glavnem ga kupujejo starši otrokom, moški ženskam in zapuščajo starši ali sorodniki mlajšim itd.

Če pretehtavamo pomembnost te ali one funkcije okrasa, spoznamo, da so vse funkcije bolj ali manj enakovredne, večinoma se med seboj prepletajo. Predvsem pa je treba poudariti, da se izraža reprezentančni pomen nakita le ob prazničnih dneh, zlasti ob večjih praznikih in svečanih priložnostih (svatbah, procesijah in podobno). V tem je nedvomno ena izmed razlik glede nošenja nakita pri kmetu in bogatem meščanu.

Kmečki nakit je bil zvečine uvožen. Po slovenskem ozemlju so ga razpečavali prevozniki, potujoči kramarji in sejmarji, kar velja za ves ceneni nakit. Nakit iz boljšega materiala kupujejo proti koncu prejšnjega stoletja tudi kmetje pri zlatarjih v mestu, ali pa prihaja k nam iz že omenjenih sosednjih dežel, nadalje iz Amerike in Egipta, kamor so hodili naši ljudje na delo. Tudi iz teh vzrokov se enake oblike kmečkega nakita pojavljajo v 19. stoletju po vsem slovenskem ozemlju, nekatere oblike, določeneje posamezne primerke, pa ugotavljamo v različnih krajih. Niti v enem niti v drugem primeru ne kaže torej opredeljevati to ali ono vrsto nakita kot značilnost nekega območja.

Nošo slovenskega kmeta lahko vsaj v času od leta 1800—1870 ločimo po kroju posameznih moških in ženskih oblačil v nošo alpskega, panonskega in mediteranskega tipa. Nakit, ki ga je dodajal slovenski kmečki človek svojim oblačilom, pa je večinoma znan v vseh treh oblačilnih območjih. Na splošno torej lahko govorimo več ali manj o enotni uporabi nakita, ki se nosi kjerkoli na slovenskem ozemlju. Izjemo pomenijo le na alpskem ozemlju razširjeni kovinski ženski pasovi, ogrlice iz Bele krajine in takoiimenovani nakit, ki so ga izdelovali le za »narodno« nošo.

Prav to spoznanje, ki nam ga posreduje gradivo o kmečkem nakitu, ponovno izpričuje tudi pri okrasu kmetove tradicionalno in skupnostno usmerjenosti. Nekatere oblike nakita, ki se pojavljajo do danes, nosijo ženske ali moški vse vaše skupnosti. Tako se tudi z okrasjem kmetje ne skušajo ločevati med seboj. Zato se pojavljajo na vsem slovenskem ozemlju iste, v glavnem le nekoliko varirane oblike nakita, ki so povsem očitne pri uhanih, prstanih, zaponkah, ogrlicah in verižicah.

Pri nekmečkem stanu je odnos do nakita bistveno drugačen. Predvsem se izraža v prizadevanju, da bi se posamezniki tudi v nakitu razlikovali od svojih vrstnikov. Zato predstavljajo uhani plemkinje ali bo-

gate meščanke skorajda enkratni izdelek domačega ali tujega zlatarja, nikoli pa ne izdelek serijske proizvodnje.

Po drugi strani predstavlja v tem času slovenski kmet nedvomno najštevilnejšega, pa čeprav nezahtevnega naročnika. Proizvajalci serijskega cenenege nakita so nedvomno vplivali na kmečki okus z asortimentom svojih izdelkov, kmet pa je vplival na proizvodnjo predvsem s svojim izborom, ki se mu prilagajata proizvajalec in prodajalec. Nedvomno so oblike tovarniškega asortimenta prevzete in poenostavljene iz oblik nakita višjih slojev. Priljubljene oblike kovinskega okrasa se zato izdelujejo v velikih količinah in se pri iskanju novih oblik prilagajajo splošnemu okusu slovenskega kupca.

Razločke med kmečkim okrasom in nakitom višjih slojev razvidimo nadalje v materialu in tehniki izdelave. Večina kmečkega nakita je, kot omenjeno, iz cenenegega materiala, zlat nakit nosijo le premožne kmetice. Pri bogatem in srednjem kmetu je priljubljen posrebren ali pozlačen okras. Vsekakor pa tudi premožna kmetica ne nosi dragocenega nakita vsak dan, ampak le ob določenih praznikih in svečanih priložnostih. Vsakdanji nakit je tudi pri njej iz slabšega materiala, ali pa ga sploh ne nosi.

Po tehniki je, kot omenjeno, kmečki nakit serijsko izdelan (vlit ali prešan), nakit nekmečkega stanu je ročno izdelan. Prav zato ima precej enako hotenje enih in drugih bistveno drugačno posledico, ki izraža pri kmetu na splošno uniformnost serijskih izdelkov, pri meščanu pa individualizacijo nakita po naročilu.

UHANI

Uhani so še danes zelo priljubljen in splošno razširjen kmečki nakit; v 19. in še v začetku 20. stoletja pa so bili povsem obvezen dodatek kmečki noši. Tako se pri opisu ženskih noš s Primorskega, v arhivskem gradivu iz prve polovice 19. stoletja, vedno omenjajo tudi »dolgi zlati uhani«. Zlasti pa niso smeli manjkati uhani pri mladih dekletih iz okolice Ljubljane ob nedeljah, kot to sporočajo Novice v sredini preteklega stoletja.

Deklici so prve uhane zelo pogosto darovale krstne ali birmanske botre. V poznejših letih daruje uhane zaročenec ali ženin. Številna pa so pričevanja, ki veljajo tudi za današnji čas, da darujejo uhane ženam možje ob življenjskih in zakonskih obletnicah. Poleg tega pa se prav uhani še vedno pogosto dedujejo od staršev in starih staršev.

Navada je bila, da so precej splošno še do druge svetovne vojne dajali uhane v ušesa že dveletnim otrokom. Danes jih dobijo precej kasneje, v šolski dobi, pa še to le nekateri.

Za uhane je značilno, da jih nosijo poleg žensk tudi moški. Medtem ko imajo ženske v vsakem ušesu po enega, pa moški nosijo uhan navadno le v desnem ušesu. Nošenje uhanov pri moških je danes skorajda že povsem izginilo. Nosijo jih le še posamezni starejši ljudje.

Uhani pomenijo pri ženskah zvečine darilo z izrazito okrasno funkcijo. Pri moških je namen nošenja uhanov bistveno drugačen. Moški so nosili uhane kot varovalno sredstvo, če jih je pogostokrat bolela glava, nadalje proti hudemu pogledu in podobno. Uhani pa so morali biti v tem primeru zlati, ker po ljudskem verovanju, le zlato bolezen »ven vleče«.

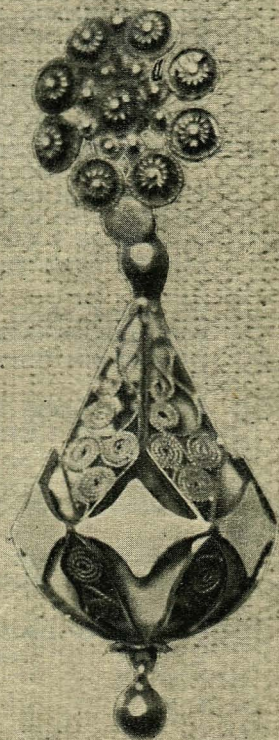
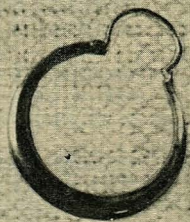
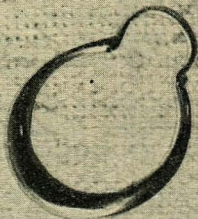
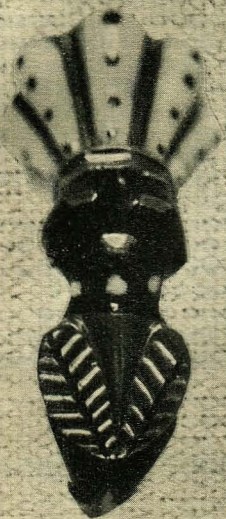
O kakšni tipični in na neko geografsko območje opredeljeni obliki uhanov ne moremo govoriti. Med številnimi oblikami lahko spoznamo takšne, ki so bile posebej priljubljene in najbolj pogostne na slovenskem ozemlju in ki jih v nadaljnjem predstavljamo.

Tako imenovani kreoli (lunetni uhani) so bodisi enodelni, narejeni iz enega obročka, ali pa dvodelni in trodelni. Enodelni uhani so v nekaterih primerih na spodnjem delu odebeljeni ali pa plastično profilirani in ornamentirani. Ljudje jih imenujejo tudi »rinke« ali »cigančki«.

Kreole še danes kupujejo kmečki ljudje pri sejmarjih in so največkrat namenjeni otrokom. Veliko odjemalcev tega nakita ima v zadnjih letih Zlatarna Celje, ki ga prav iz tega razloga še vedno izdeluje.

Murčki, to so uhani, katerih glava je izdelana v emajlu črne in bele barve, in sicer v obliki zamorčeve glave; odtod imajo tudi svoje ime. Nedvomno predstavljajo murčki v razdobju 1870–1930 zelo priljubljeno obliko uhanov, tako pri ženskah kot tudi pri moških.

Poleg murčkov nosijo moški tudi tako imenovane »zvezdice« in »rinke«. V prvem primeru je glava uhana narejena v obliki zvezdice, v drugem primeru je to lunetni uhan, ki je med zlatarji znan kot uhan za prediranje uhljev. Izmed vseh oblik je bilo nošenje kreola med moškimi poleg murčkov najbolj priljubljeno, v manjši meri pa nošenje uhanov z zvezdico.

Uhani

glava murčka — enodelni kreoli

trodelni kreoli — uhan z obeskom

Viseči uhani, tudi uhani z obeski, ki jih ljudje različno imenujejo, navadno po obliki obeska, na primer : koški, solzice, grozdki in podobno, so bili v omenjenem obdobju prav tako v navadi. V prvi polovici in v sredi prejšnjega stoletja so priljubljeni pri bogatih kmeticah uhani z velikimi obeski. Nosile so jih tudi neveste na dan poroke. V drugi polovici 19. stoletja postajajo obeski manjši in imajo po navadi obliko solzic, zvezdic ali kroglic. Prav teh uhanov se je razmeroma malo ohranilo, ker so jih ženskam potrgali pri pestovanju otroci, ali pa so se porazgubili ob vsakdanjem delu.

Enostranski uhani z vdolanimi kamni in cveticami so priljubljen dodatek praznji noši — navadno v kombinaciji z enako zaponko — konec 19. in v začetku 20. stoletja na Primorskem, na Gorenjskem in v osrednjem delu Dolenjske.

V vsem tem času se nosijo tudi uhani z vijaki čeprav manj splošno in pogosto kot prej navedene oblike. Izdelujejo se v zlatu ali pa tudi cenениh materialih. Zlasti v našem stoletju so bili priljubljeni zato, ker so se kar privili v uho in ni bilo treba z njimi predirati uhljev.

OGRVICE IN VERŽICE Z OBESKI

Hacquet sporoča, da Kranjica in Dolenjka redkokdaj kaj nosita okrog vratu za okras. Pri opisu ženske ziljske noše pa omenja, da nosi Ziljanka okrog vratu barvane steklene koralde. Iz slike je razvidno, da so koralde rdeče barve.

Na kasnejših upodobitvah in v drugih virih zasledimo ogrlice le tu in tam. Nekaj več imamo pričevanj iz druge polovice 19. stoletja za žensko nošo iz Bele krajine, kjer so ogrlice razvidne iz tedanjih upodobitev. Iz tega časa se je ohranilo tudi nekaj predmetov. Pogostokrat se omenjajo ogrlice v ljudski pesmi in nekaterih mlajših virih.

Džundž (iz madžarščine gyöngy-biser) ali rogašec, kot ga imenujejo v Beli krajini, je temnordeč in je po barvi in obliki enak rdečim koraldam. Nosili so ga še v dvajsetih letih našega stoletja v Prekmurju, v Beli krajini pa nekoliko dlje. Pri praznji noši se je na primer v preloški noši ohranil prav do zadnjega časa.

Izrazito okrasnega pomena so ogrlice iz lahkega stekla, kot so jih nosile na prehodu v naše stoletje ženske v Beli krajini ob večjih praznikih, zlasti pa neveste. Te ogrlice so sestavljene iz več nizov rumenih, belih, rdečih in modrih koral.

Primer ek ogrlice iz okroglo struženega lesa v rdeči, zeleni in rumeni barvi sodi k praznji noši iz zadnjega časa v Starem trgu v Beli krajini.

Konec prejšnjega stoletja in v začetku 20. stoletja so bogatejše kmetice nosile ob nedeljah k praznjim oblekam najrazličnejše ogrlice, ki so bile zelo priljubljene v črni barvi, poleg tega tudi ogrlice z bidermajerskimi vzorci in podobno.

Mimo tega ugotavljamo v tem času, tako kot še danes, tudi na deželi vrsto cenениh ogrlic iz različnega barvastega stekla, ki jih nosijo dekleta in otroci predvsem ob nedeljah.

Kot modna posebnost se tudi med kmečkimi otroci uveljavlja v zadnjem času ogrlica, narejena iz barvastih razglednic.

Posebna vrsta ogrlic so tiste, ki jih izdelujejo v Prekmurju v zadnjih desetletjih našega stoletja in jih nosijo udeleženci pustnega običaja borovega gostüvanja. Izdelane so iz bučnih pečk, fižola in koruznih stebel.

Ogrlice, ki se prav tako nosijo le ob določenih priložnostih, so izdelovali medicarji, in sicer iz enakega testa, kot je izdelan lect, v obliki drobnih rdečih, belih ali rumenih kroglic. Ogrlice so potem prodajali na sejnih (v zadnjih letih je ta prodaja že skoraj prenehala) in žegnanjih, zlasti pa ob birmah, ko so jih kupovali otrokom botri ali starši. Te ogrlice, ki so bile znane po vsej Sloveniji, so nosili otroci le na dan nakupa, nato pa so jih pojedli.

Verižice z obeski in medaljoni se pojavljajo v kmečki noši manj pogosto. V večji meri so izpričane na alpskem ozemlju med leti 1880 do 1920. V tem času so bili najbolj priljubljeni okrogli obeski in medaljoni s podobami sorodnikov.

Po letu 1920 se uveljavijo tanjše verižice, izmed obeskov pa križ, deteljica, skupina treh obeskov s simboli upanja, vere in ljubezni itd. Za te verižice je značilno, da jih tudi kmetice po navadi nosijo vsak dan, največkrat pod obleko.

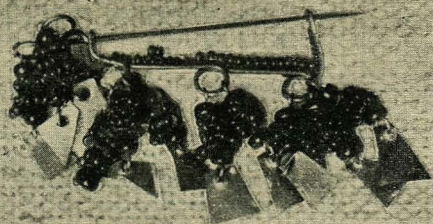
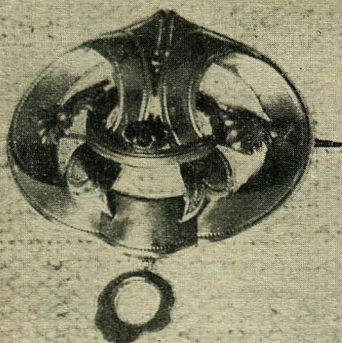
Ker so bile verižice spominsko darilo, so po navadi izdelane iz zlata in srebra.

ZAPONKE

Pri današnjem načinu oblačenja zaponke niso zelo pogostne. V 19. in v začetku 20. stoletja pa jih še čestokrat srečujemo v kmečkem nakitu.

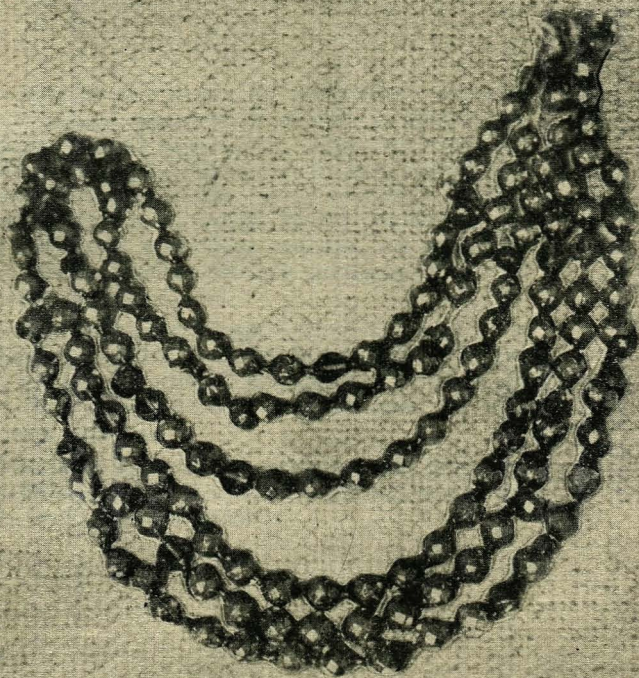
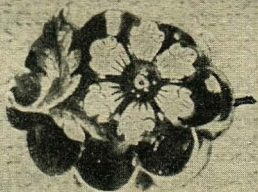
Leta 1801 sporoča Hacquet, da imata Kranjica in Dolenjka rokavce spete z zaponko, »kleperna« imenovano. Nadrobnejšega opisa iz tega časa nimamo. Po sporočilu iz sredine 19. stoletja, objavljenem v Novicah, so imele Gorenjke ošpetlje spete z »okinčanimi bucikami«. V arhivskem gradivu iz 1838. leta zasledimo takšen način spenjanja tudi pri moških srajcah. »Kupenca« je po tem opisu iz medeninaste žice, ki je okrašena s steklenimi biseri. Isto obliko zaponke opisuje v Novicah Kordeš; pravi, da je srajca običajno pod vratom zapeta z zaponko, »igla« imenovano, ki rabi obenem za okras. Še nadrobnejše poročilo velja za žensko nošo iz Osilnice, pri kateri »drži velika igla iz raznobarnih steklenih biserov na vratu srajco skupaj in rabi kot okras«.

Za ostala območja imamo na voljo starejša in mlajša poročila, iz katerih povzemamo, da si ženske spenjajo z naprsnimi iglami razen rokavcev tudi naprsne rute. V arhivskem gradivu iz prve polovice prejšnjega stoletja je ohranjeno poročilo, da si zapenjajo ženske v šmohorskem okraju na Koroškem naprsno srajco z iglo bleščico, »jeglo«, in si pritrdijo ovratno ruto na prsih ali pod vratom z iglo, ki ima vdolane steklene barvaste kamenčke. V Ziljski dolini pa si v tistem času pritrdjujejo ženske naprsne rute pod vratom z iglo, ki ima vdolane steklene kamenčke. Zanjó poznamo ime iz kasnejšega ljudskega izročila kot »medanca« in »žvingla«.

Zaponke in ogrlica

zaponka z obeskom — zaponka iz steklenih korald — zaponka s cvetlico — zaponka iz tolarja
ogrlica iz steklenih korald

Iz vseh teh poročil spoznamo, da so bile v 19. stoletju v navadi zaponke, ki so rabile bodisi zapenjanju ženskih rokavcev ali pa za pripenjanje naprsnih rut.

Največ zaponk se nam je ohranilo v muzejskih zbirkah iz Bele krajine, ker so bile tam še konec 19. stoletja v rabi; kažejo se nam vedno v obliki medeninaste zaponke, ki ima na spodnji žici pritrjene steklene koralde, posamezne ali pa v večih nizih. Najbolj splošne so bile tiste z rdečimi koraldami, znane pa so tudi z modrimi, belimi in rumenimi koraldami. Te zaponke so spenjale rokavce in so imele predvsem praktično funkcijo.

Zaponke iz tanke pločevine in srebra z vdelanimi ahati, največkrat posrebrene in pozlačene, so ženske rabile za spenjanje naprsnih rut. Nosile so jih v vsem 19. stoletju. Konec 19. stoletja so se posebej priljubile predvsem na alpskem ozemlju večje zaponke z vloženim belim emajlom v obliki planike, včasih s tanko pozlato, z vdelanimi kamni in obeski ter zaponke prirejene iz srebrnih tolarjev. Medtem ko se nosijo zaponke za spenjanje ošpetljev za vsak dan, pa si ženske z omenjenimi zaponkami spenjajo rute le ob praznih dneh.

Ob koncu prejšnjega stoletja, pa tudi kasneje in še danes, kupujejo kmetje raznovrstne cenene in tudi dragocene zaponke, ki imajo poleg praktičnega predvsem okrasni pomen. Ženske si jih nameščajo pod brado in jih nosijo le ob prazničnih dneh, ob vsakdanjih pa zaponk ne nosijo več.

PRSTANI

V starejših poročilih o kmečki noši se prstani redkokdaj omenjajo. Tudi na upodobitvah so redkokdaj izpričani in določneje ugotovljivi. Precej pa se je ohranilo primerkov, ki nam hkrati z ljudskim izročilom izoblikujejo podobo o prstanih, kakor so bili v navadi med slovenskim kmečkim prebivalstvom. Poudariti pa je treba, da so prstane v primerjavi z ostalim nakitom razmeroma malo nosili. Precej splošno se pojavljajo prstani v kmečki noši sredi prejšnjega stoletja, kot prizadeto ugotavljajo Novice: »Hčere nekdanj varčnih Slovenk prodajajo materine žule za zlate in srebrne prstane.«

Poročni prstan predstavlja tudi danes simbol zakonske zveze in je zato še najpogostejša oblika tega nakita. Toda glede na način kmetove zaposlitve so zlasti moški po poroki odložili prstane, ker bi jih sicer ovirali pri njihovem delu. Šele v zadnjih letih ugotavljamo, da tudi kmečki moški pogosteje nosijo prstane.

Iz konca prejšnjega stoletja se je ohranilo nekaj zaročnih prstanov, ki so jih kupovali fantje dekletom za zaroko. Zaročni prstani imajo kot glavo po dve skupaj sprijeti roki, srce in podobno.

Poleg okroglih poročnih in značilno oblikovanih zaročnih prstanov imamo še nekatere druge oblike prstanov. Rabili so kot poročni prstani ali pa kot prstani, ki se nosijo samo kot okras ob določenih dnevih. To so:

- prstani v obliki ozkih ali širokih obročkov, ki imajo po vsej vidni površini vgravirane rastlinske ornamente, izdelani so vedno iz srebra;

- prstani v katerih glavo je vložen kamen; poročna prstana sta vedno enako izdelana, razen širine obročka, ki se je ravnala po debelini nosilčevega prsta;

- pečatni prstani z vrezanimi inicijalkami, so manj pogosti in izvirajo iz konca prejšnjega stoletja in so vsaj večji primerki rabili pri pretepu za obrambo ali za napad.

SKLEPANCİ

To so kovinski pasovi, ki si jih ženske nameščajo tako, da visijo od pasu navzdol. Sklepance omenja že Valvasor konec 17. stoletja. Nato se še večkrat omenjajo v raznih zapušinskih arhivih. Vendar so vedno izpričani le za Gorenjsko, Dolenjsko, in zahodno Štajersko.

Ker so se sklepanci nosili glede na njihovo funkcijo bodisi vsak dan ali pa le ob praznikih je s tem tudi že izpričana njihova dvojna, to je praktična in okrasna funkcija. Glede na to, da je sklepanec z eno stranjo prosto visel ob telesu, ni nikdar rabil kot pas v pravem pomenu. Rabil pa je vsaj do sedemdesetih let prejšnjega stoletja za pripravo na katero so ženske obešale ključ ali nož in je torej imel bolj praktičen pomen. To praktičnost potrjuje tudi oblika starejših sklepancev, ki so preprosto izdelani iz enojnih, dvojnih ali večvrstnih verižic z obešalom za ključ ali nož in s pasnima sponkama.

Hkrati s prizadevanjem po ohranitvi kmečke noše so uvedli tudi poseben tip okrasnega sklepanca, na katerega obešalo se privezujejo pentlje. Te sklepance so izdelovali v pasarskih delavnicah v Ljubljani, Kamniku in Mariboru in kažejo številne variante neke določene oblike sklepanca.

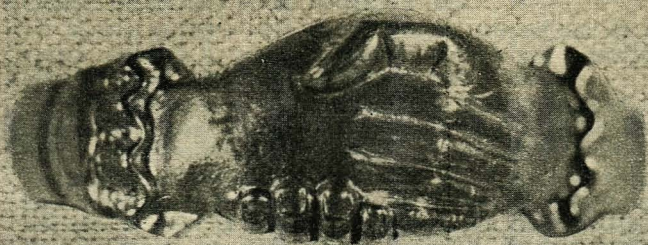
Tako se starejšim verižičastim sklepancem pridružujejo sklepanci sestavljeni iz verižic in iz enakomerno ponavljajočih se pravokotnih ter rozetnih gibljivih členov. Zadnja sklepa, namenjena zapenjanju in obešalo, sta večinoma izdelana v obliki angelskih glav; te se tudi sicer pogosto pojavljajo na ploščicah, ki sestavljajo sklepanec.

Ker so bili sklepanci, če primerjamo njihove kupne cene, razmeroma dragi, jih najdemo izključno le pri premožnejših gospodinjah, ki so ob praznikih s temi pasovi izpričevale svojo višjo življenjsko raven.

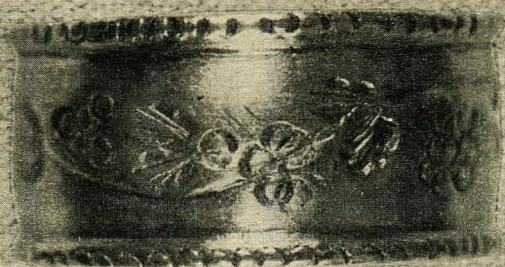
V začetku tega stoletja sklepanci skoraj povsem izginejo iz naše kmečke noše. Le tu in tam si jih še opasujejo v tem času neveste ob svatbi.

Prstani

glava zaročnega prstana

detajl zaročnega prstana

*poročna prstana — okrasni prstan
pečatni prstan*

VERIŽICE ZA URO

V zadnjih dveh desetletjih prejšnjega stoletja, predvsem pa po prvi svetovni vojni, so kmečki moški in ženske nosili, tako kot v mestu, po tedanji meščanski modi, verižice z uro.

Moške verižice »ketne«, so krajše, sestavljene so iz dvojne ali večvrstne verižice in se zapenjajo z enim delom z gumbnico telovnika, z drugim pa se nameščajo obenem z uro v žep.

Ženske verižice (na Primorskem jim pravijo »kordon«) so daljše, segajo od vratu do sredine pasu in se spravljajo hkrati z uro, ki je pripeta na visečem koncu, v žep krila ali zatikajo za pas.

Hkrati s kovinskimi verižicami se pojavljajo v Sloveniji tudi verižice, izdelane iz konjske žime. Izdelujejo jih fantje na paši zase in za dekleta, in sicer iz bele in temne konjske žime. Pletenje takšnih verižic je bilo zlasti na Štajerskem (okolica Brežic) priljubljeno opravilo otrok.

Danes so kovinske verižice že skorajda izginile iz vsakdanje uporabe, nosijo jih le še posamezni starejši kmečki možaki. Ženske so jih opustile že okoli leta 1930.

ZAPESTNICE

Zapestnic naša kmečka noša skorajda ne pozna, čeprav se je sicer ohranilo nekaj primerov, o katerih imamo zagotovilo, da so jih nosile kmečke ženske. Najpogosteje se omenjajo zapestnice pletene iz konjske žime ali iz človeških las. Razen tega pa so nosile ob večjih praznikih tudi kovinske, zlate, pozlačene ali srebrne zapestnice.

Nošenje zapestnic je bilo najbolj v navadi na prehodu v 20. stoletje.

